

Řím ve studiích knihy Daniel

Eduardo Martínez-Rancaño

V identifikaci rozdílných světových mocností prezentovaných v knize Daniel pomocí symbolů (zejména v kapitolách 2, 7 a 8) zaujímá jedno z předních míst výklad, který tvrdí, že tím posledním záporným elementem uváděným ve viděních je Řím. I přes to, že po mnoho desetiletí již obecně převládá jiný výklad, obhájci interpretace v níž figuruje Řím (z nichž většina patří k zastáncům historicismu z řad adventistů sedmého dne) se převážně uchylují k následujícím metodám, kterými dokládají svá tvrzení studentům bible, kteří nemají patřičné znalosti ke kritickému zhodnocení:

1. Používají historické knihy, aby prokázali význam Římského impéria v dějinách. To je obvyklá metoda, jak přesvědčit posluchače s limitovanou znalostí historie.
2. Vyzdvihují očividný význam Římské říše v novozákonní době a také částečnou účast římských autorit na ukřižování našeho Pána.
3. Používají přímé či nepřímé odkazy z Nového zákona na knihu Daniel s cílem posílit dojem hrozivé důležitosti Říma v proroctvích Daniele.
4. Tvrdí, že Řím je jedinou světovou mocností, která nějakým způsobem může přetrvat až do konce dějin světa, což je nezbytné k jejich interpretaci pasáží jako např. Dan 2,44.
5. Ignorují důkazy, které svědčí o opaku.

První dva zmíněné body jsou pro toto naše zkoumání irelevantní, vzhledem k tomu, že učenci, kteří odmítají prominentní roli Říma v knize Daniel, se nikdy nepokoušeli bagatelizovat význam Římské říše pro historii lidstva. Proto se v této studii budeme, až na pár výjimek týkajících se bodu 5, věnovat zejména bodům 3 a 4.

Řím, Zjevení a Daniel

Historicisté [zastánci takového způsobu výkladu proroctví, který vidí naplnění předpovědi vždy v konkrétním historickém dění často zahrnujícím značný časový rozsah (nezřídka od pronesení proroctví až do eschatologické závěru) - pozn. překl.] obvykle berou jako zřejmý fakt, že snadná identifikace šelmy z moře (Zj 13,1n) jako Říma povede každého pochybujícího k závěru, že hrozivá šelma Dan 7,7n *musí* být také Řím. Toto je však klasické *non sequitur*, protože o šelmě z moře platí (v obráceném pořadí):

- „její tlama jako tlama lví“ (Zj 13,2), odkazuje na první šelmu z Dan 7, o které žádný zastánce historicismu nikdy netvrdil, že se jedná o Řím;
- „její nohy jako tlapy medvěda“ (Zj 13,2); odkazuje na druhou šelmu z Dan 7, o které žádný zastánce historicismu nikdy netvrdil, že se jedná o Řím;
- „byla podobná levhartovi“ (Zj 13,2); odkazuje na třetí šelmu z Dan 7, o které žádný zastánce historicismu nikdy netvrdil, že se jedná o Řím;
- „měla deset rohů“ (Zj 13,1); jako čtvrtá šelma z Dan 7, a jediná, o níž zastánci historicismu tvrdí, že se jedná o Řím.

Pokud se tedy Jan, autor knihy Zjevení, cítil autorizován použít znovu pro Řím znaky lva, medvěda a leoparda, které symbolizovaly *jiné národy než Řím*, jeho použití čtvrté šelmy z Daniele pro Řím neprokazuje, že Daniel předpovídal Římskou říši jako čtvrté království, o nic více, než že lev, medvěd a leopard znamenají Řím také. Ve skutečnosti nám logický úsudek radí považovat za *alter ego* čtvrté šelmy z Daniele *jiný národ než Řím*. A dále Jan přidává jeden zajímavý detail k dokreslení obrazu své „složené“ šelmy, který se *nevyskytuje* u Daniele: má „sedm hlav“ (Zj 13,1), což je dále asociováno se „sedmi horami“ a „sedmi králi“ (Zj 17,3.9).

Podstatou Janova použití atributů šelem z knihy Daniele je: manifestovat Boží poselství v čase svým dětem skrze svého proroka o ohlášené zkáze současné moci, která je přesnou personifikací *všech* pohanských národů historie; Řím je tak vykreslen s prvky Babylónie, Persie, Makedonie i čtvrté světové říše z Daniele, jejíž identitu si odhalíme níže v této studii.

Evangelium, ohavnost znesvěcení a Daniel

Zastánci historicismu se také silně orientují dle Mt 24,15: „Když pak uvidíte ‚ohavnost zpusošení‘, o níž mluvil prorok Daniel, jak stojí na svatém místě -- kdo čte, ať rozumí“, což je očividná narážka na římskou armádu (srov. Lk 17,20). Paralelní pasáž Mk 13,14 sice nezmiňuje Daniela jménem, avšak také mluví o „ohavnosti, která způsobuje znesvěcení“, což je fráze z knihy Daniel, kterou můžeme nalézt v následujících textech:

Odkaz	Hebrejsky	Překlad
Dan 9,27	שְׂקוּצִים מְשֻׁמִּים	pustošící ohavnosti
Dan 11,31	הַשְׂקוּץ מְשֻׁמֵּם	(ta) pustošící ohavnost
Dan 12,11	שְׂקוּץ שָׁמַם	pustošící ohavnost

I když se specifické samohlásky text od textu lehce odlišují, jedná se u všech tří výskytů v základu o stejné vyjádření. V prvním případě je nejpozoruhodnější odchylkou plurál podstatného jména, který je však následován singulárem participia poelu od kořene שָׁמַם. Plurál zde pravděpodobně indikuje pomnožné podstatné jméno, které má tedy význam singuláru. Podstatné jméno שְׂקוּץ je použito na jiném místě Starého zákona pro ohavné modly jako například Milkóma (1 Kr 11,5; 2 Kr 23,24) či ohavné praktiky pohanského uctívání (Nah 3,6). Příslušné ekvivalenty v Septuagintě a u Theodocióna jsou uvedeny v následující tabulce:

Odkazy	Septuaginta	Theodoción
Dan 9,27	βδέλυγμα τῶν ἐρημώσεων ohavnost znesvěcení (pl.)	βδέλυγμα τῶν ἐρημώσεων ohavnost znesvěcení (pl.)
Dan 11,31	βδέλυγμα ἐρημώσεως ohavnost znesvěcení	βδέλυγμα ἠφανισμένον znetvořená ohavnost
Dan 12,11	βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως ohavnost znesvěcení	βδέλυγμα ἐρημώσεως ohavnost znesvěcení

Podstatou tvrzení zastánců historicismu je, že pokud náš Pán aplikoval „ohavnost, která způsobuje zpusošení“ na znesvěcení chrámu římským vojskem v budoucnosti, pak tato aplikace nemůže mít své dřívější naplnění. V tomto přístupu však nalézáme několik problémů:

Za prvé je třeba upozornit, že dva výskyty fráze „ohavnost znesvěcení“ se vyskytují v posledních dvou kapitolách knihy Daniel, které jsou však ve výkladech adventistů sedmého dne zřídka vysvětlovány na úkor kapitol 2, 7 a 8. Je pravdou, že odkaz 9,27 je uveden na závěr slavného prorocství o 70 týdnech, avšak podstatné je, že zkázu Jeruzaléma a svatyně, zmíněné ve v. 26 ihned před posledním „týdnem“, není možné aplikovat na rok 70 n. l. a zároveň zastávat tezi, že 70 „týdnů“ končí v r. 34 n. l.!

Zůstává faktem, že texty zmiňující „ohavnost znesvěcení“ náleží do těch částí knihy Daniel, které nejsou primárně svázány se standardním výkladem zastánců historicismu zaměřeným na kapitoly 2, 7 a 8.

Za druhé je zde otázka, co přesně novozákonní citace ze Starého zákona znamenají. Každému průměrnému studentovi Písma je jasné, že Nový zákon cituje Starý zákon nikoli exegetickým způsobem, ale spíše způsobem, který připomíná tvorbu autorů *midraše*. Můžeme si položit otázku: Existuje v Novém zákoně nějaký doklad o tom, že by jeho pisatelé či dokonce přímo Ježíš Kristus citovali pasáže ze Starého zákona takovým způsobem, že by na svoji dobu nebo na budoucnost aplikovali texty, které již měly své naplnění v minulosti? Pokud je odpověď na tuto otázku kladná, pak je celá snaha o utváření našeho porozumění Daniele, nebo jakékoli jiné knihy Starého zákona, na základě pozdějších aplikací, nesmyslná.

Máme hojně důkazy, že přesně takovým způsobem Nový zákon často cituje starozákonní pasáže. Existuje celá řada příkladů, které tento přístup dokládají, a proto zde pokládám za dostatečné, uvést pro ilustraci

pouze dva příklady citací Starého zákona, které nerespektují pravidla exegeze:

V průběhu Jeruzalémského koncilu vyjádřil Jakub své přesvědčení, že přišel čas, aby se pohané stali součástí Božího lidu. Poté co zmínil zahájení misie pohanům skrze Petra, Jakub řekl:

„S tím se plně shodují slova proroků, neboť je psáno: ‚Znovu se vrátím a obnovím zbořený stan Davidův. Jeho trosky obnovím a vztyčím jej, aby ostatní lidé hledali Hospodina - všichni pohané mé jméno nesoucí, praví Hospodin, který činí tyto věci,‘ věci, které oznamoval už před věky.“ (Sk 15,15-18)

Tato citace pochází ze špatně přeložené Septuaginty (LXX) z Amose 9,11n jehož hebrejský text zní:

„Toho dne obnovím zbořený stan Davidův. Opravím jeho trhliny a jeho trosky obnovím - vztyčím jej jako za dávných dnů. Tehdy jim připadne zbytek Edomu i všechny národy mé jméno nesoucí, praví Hospodin, který to způsobí.“

I přesto, že Jakub používá překlad LXX, aby podpořil kázání evangelia, nenacházíme u Am 9,11n nic, co by tuto myšlenku podporovalo. Ve skutečnosti Amos, jako prorok severního království, po předpovědi zkázy Izraele (Am 9,1-10) ohlašuje jeho budoucí obnovení (11-15) a to znamená *politickou* nadvládu nad Edómem a všemi ostatními oblastmi, kde zaznělo Boží jméno! Jedná se zajisté o jeden z jasných příkladů *podmíněného* proroctví (srov. Jr 18,7-10). Skrze Boží milost byl obsah tohoto textu, původně oznamujícího dobytí odtrženého severního království, obrácen na něco zcela jiného: zahájení šíření evangelia mezi pohany. Avšak takováto nová aplikace by nám neměla zavřít oči před původním významem textu.

Druhý příklad máme od samotného Ježíše. Když vysvětloval proč používá obraznou řeč, řekl náš Pán: *„Proto k nim mluvím v podobenstvích, protože hledíce nevidí a naslouchajíce neslyší ani nechápou.“* (Mt 13,13) Ježíš zde citoval z Dt 29,4; Jr 5,21 a Ez 12,2. Ale pak pokračuje a říká:

Naplnuje se na nich Izaiášovo proroctví, které říká: ‚Vskutku budete slyšet, a jistě nepochopíte, budete ustavičně hledět, a určitě neuvidíte. Neboť srdce tohoto lidu ztuhlilo, ušima začali slyšet ztěžka a své oči zavřeli, aby očima neviděli a ušima neuslyšeli, srdcem nepochopili a neobrátili se, a já je neuzdravil.‘ (Mt 13,14.15)

Text, který nyní Ježíš cituje je z Iz 6,9n. Exegeze od našeho Pána byla absolutně správná, protože Boží slovo skrze Izajáše se skutečně přesně hodilo pro mnoho Kristových současníků. Nicméně je zde jeden významný detail týkající se starozákonního textu, který pochází z Izajášova povolání k prorocké službě. Ihned před naší citovanou pasáží čteme: *„Potom jsem uslyšel hlas Panovníka, jak říká: Koho pošlu a kdo nám půjde? Řekl jsem: Zde jsem, pošli mne! I řekl: Jdi a řekni tomuto lidu: Stále poslouchajte ale nebudete rozumět, stále hledte ale nebudete znát“* (Iz 6,8.9) Co se tedy chronologie týká, je zřejmé, že Boží slova našla své *úplné* naplnění více než sedm století před Kristem (viz datace dle výroku Iz 6,1: „v ten rok zemřel král Uzijáš“).

Problém pro ty, kteří chtějí násilím vynutit výklad Daniele v němž figuruje Řím a který je založen na Mt 24,15, spočívá v tom, že je nezbytné brát v úvahu ověřený fenomén neexegetické a nechronologické opakované aplikace starozákonních pasáží. Protože Ježíš viděl za vhodné opětovně aplikovat již dříve naplněné Izajášovo proroctví na své současníky, tak i jeho opakovaná aplikace Danielovy „znesvěcující ohavnosti“ na budoucí znesvěcení chrámu (v roce 70. n. l. - pozn. překl.) nemusí nutně přidávat *nic* k popisu ozbrojených sil, které původně znesvětily „chrámovou pevnost“, zrušily „denní oběti“ a ustanovily „ohavnost způsobující znesvěcení“ (Dan 11,31).

Řím a eschaton v knize Daniel

Co se týká třetího bodu, tvrzení zastánců historicismu musí nezbytně ignorovat:

- Explicitní ukazatele v samotné knize Daniel, z nichž vyplývá, že *eschatonu* budou přítomné *všechny* zmíněné světové mocnosti (Dan 2,34n; 44; 7,11n). Daniel nikde nenaznačuje, že by čtvrtá mocnost byla jedinou existující říší v čase *eschatonu*. Explicitně však říká, že se *všechny* části sochy z 2. kapitoly „rozpadnou na kusy“ (Dan 2,35) a že Boží království nahradí „všechna ta království“

(Dan 2,44). Je jasné, že jsou míněna pouze ta království, která byla dosud ve vidění uvedena, tj. zlaté, stříbrné, bronzové a železné. A dále, ihned za soudní scénou popsanou v Dan 7,9n, se píše: „Přihlížel jsem poté, co zazněla ta veliká slova, jaká promlouval onen roh, a hleděl jsem, dokud nebyla ta šelma zabita, její tělo zahubeno a ona dána ohni ke spálení. I zbylým šelmám odňali jejich vládu, ale prodloužení života jim bylo dáno až do jisté doby a času“ (Dan 7,11.12). Je tedy zřejmé, že :

- v průběhu soudní scény jsou všechna předchozí království presentována jako živá;
- čtvrté království dojde své zkázy nikoli staletí před malým rohem, ale jako důsledek pozdějšího rozsudku smrti.

Pokud *eschaton* chápeme jako událost dosahující konce světa, nelze ho žádným způsobem sesynchronizovat s historií Římské říše, která zanikla již před staletími.

- Explicitní ukazatele v knize Daniel, z nichž vyplývá, že „doba konce“ (עֵת קֵץ) zahrnuje geopolitické a historické uspořádání, které je zcela odlišné jak od současného světa tak i od předvídatelné budoucnosti: „Potom v čase konce se s ním bude trkat král jihu, ale král severu jej smete vozbou a jezdcí a mnoha loděmi. Přejde do různých zemí, zaplaví je a projde jimi. Přejde také do Ozdoby země. Mnohé budou tehdy klesat, ale z jeho ruky uniknou tyto: Edóm a Moáb i přední ze synů Amónových.“ (Dan 11,40,41) Taková bitva a dávno neexistující národy, které jsou zde zmíněné, ukazují na události minulé a nikoli budoucí z dnešního pohledu.
- I když to pro ně bude možná šokující zjištění, zastánci historicismu z řad adventistů sedmého dne ve skutečnosti nevěří, že „Za dnů oněch králů ale Bůh nebes nastolí království, jež nebude zničeno navěky ani to království nebude přenecháno jinému lidu.“ (Dan 2,44), či že se toto království „stane velkou skálou, která naplní celou zemi“ (Dan 2,35), protože výroky E. G. Whiteové, které uznávají jako autoritativní, říkají, že mezi pádem těchto lidských království a založením skutečného království Božího zde na zemi, bude existovat období jisté přestávky. Tato přestávka nebude nic menšího nežli tisícileté království Satana na již opuštěné zemi! Tolik k soudržnosti výpovědí v prorocké interpretaci z tohoto zdroje.

Samozřejmě žádné z uvedených pozorování nediskvalifikuje samo o sobě Řím z nějaké role v knize Daniel. Je teoreticky možné, že, dokonce i po debaklu celého scénáře zastánců historicismu, bude možné na Řím nahlížet jak na subjekt naplňující jemu určenou prorockou roli zpětně v minulých dobách. Avšak, jak jsem říkal, jedná se pouze o teoretickou možnost. Samotné vnímání Říma hrajícího významnou roli v interpretaci knihy Daniel, je čistě subjektivní, odvozené z četby historických knih a nikoli z pečlivé exegeze samotné knihy Daniel.

Řím v knize Daniel

I když zde existuje značné množství dalších detailů, jejich pečlivá analýza by vyžadovala mnohem více prostoru, proto se spokojíme s následujícím vysoce sumarizovaným výčtem našich argumentů. Celou knihou Daniel se táhne jedno základní téma: I když lidští vládcové mohou, po určitý čas, ovládat události, které mají dopad na Boží děti, nakonec všichni skončí a vlády se ujme Bůh. Jednotlivé kapitoly nám pak popisují různé aspekty tohoto principu. Kapitoly 2 a 7 hovoří o čtyřech velkých říších po nichž bude následovat Boží království. Kapitola 8 prezentuje v podstatě to samé, pouze zde chybí první království a čtvrté, které se odvozuje od třetího, není presentováno jako zvíře, ale jako roh, který se v předchozí kapitole objevil jako část čtvrté říše. Proroctví z 9. kapitoly o 70 týdnech se zaměřuje na obnovení Jeruzaléma a na opětovné posvěcení svatyně po té, co byla znesvěcena zlým vládcem, který přijde (Dan 9,26). Kapitola 11 pak přidává mnoho detailů k prorocké předpovědi předchozích kapitol.

Je zvláštní, že prorocká interpretace adventistů sedmého dne opakovaně selhává v nedostatečně věnované pozornosti 11. kapitole. Je zde patrný kontrast v tom, jakou pozornost věnují kapitolám 2, 7, 8 a 9 a jak se jejich polemika k r. 1844 vyhýbá 11. kapitole. Přitom je tato kapitola velmi explicitní ohledně identity toho, který je nazván „opovržením hodný muž“ (v. 21) a je následníkem na trůnu po „králi Severu“, který vyslal „výběrčího daní k udržování královské nádhery“ (v. 20). O tomto králi severu se zde dozvídáme stejné věci, které jsou v kapitolách 7 a 8 přisuzovány malému rohu! Jeho nedůležitější čin, kterým korunoval svojí neslavnou vládu, je popsán od v. 31: „Tehdy z něho povstanou síly a znesvětí svatyni a pevnost. Odstraní

také soustavnou bohoslužbu a dají tam tu pustošící ohavnost. A ty, kdo kazí smlouvu, on poskvrní úlisností, ale lid, který zná svého Boha, projeví sílu a bude jednat.“ Jeho Bohem určený konec „doba konce“ je dále popsán od v.40. Tato Boží intervence však přirozeně nezahrnuje oheň, jak předpokládá např. Dr. Clifford Goldstein, ale jednoduše se jedná o smrtící infekční onemocnění, takové jako například v případě Heroda Agrippy I. (Sk 12,19-23).

Problémem pro výklad zastánců historicismu je vysoká přesnost Dan 11. kapitoly, v níž jsou neomylně identifikovatelní vládci dynastií dvou království, které se oddělili od původně jediné říše „Jávanů (Iónů)“ (viz hebr. text Dan 11,2 a také Dan 8,21) což je Řecko či pravděpodobněji Makedonie. Nikde v této kapitole nenalezneme žádnou zmínku o tom, že by nějaká cizí říše nahradila kteroukoli z vůdčích postav sekulárního mocenského boje mezi králi Severu a Jihu. Proto nahrazení krále Severu Římem nelze v žádném případě akceptovat. Nicméně Řím se v 11. kapitole přeci jen objevuje.

Určenou dobou se bude vracet a přijde na jih. Nebude to však jako prve ani jako naposled. Setkají se s ním totiž kitejské lodě. Dá se odradit a vrátí se, ale bude rozhněván a bude jednat proti svaté smlouvě. Vrátí se tedy a zaměří na ty, kdo opouštějí svatou smlouvu. (Dan 11,29.30)

Badatelé předpokládají, že se jedná o lodě původem z Kyperského města Kition. Předpokládá se, že se jedná o lodě jistého typu, konkrétně o galéry.

[Český studijní překlad zde uvádí poznámku: kitejské nebo středomořské; výraz označuje vše od Kypru na západ, později speciálně Řím; zde se jednalo o Římské loďstvo pod velením Popilia Laenase. - pozn. překl]

Je zajímavé, že LXX (ne Theodoción) překládá Dan 11,30 takto:

καὶ ἴξουσιν Ῥωμαῖοι καὶ ἐξώσουσιν αὐτὸν καὶ ἐμβριμήσονται αὐτῷ · καὶ ἐπιστρέψει καὶ ὀργισθήσεται ἐπὶ τὴν διαθήκην τοῦ ἁγίου

Přeloženo do češtiny:

A přijdou římané a vyženou ho a pohnou ho k hněvu a vrátí se a bude zuřivý proti svaté smlouvě.

Římané tedy zde tedy pravděpodobně zmíněni jsou, ale nikoli jako zlý král Severu; pouze jako moc, která ho vyhnala z Egypta při jeho druhé invazi do této země! Většina komentátorů také věří, že skutečné armády Římské republiky se objevili již ve v. 18, kde velitelem, který ukončil drzost Antiocha III, byl Lucius Cornelius Scipio Asiaticus, římský konzul a velitel legií, které porazili Syřany u Magnézia blízko Pergamu.

Výše uvedené musí být šokujícím zjištěním pro zastánce historicismu z řad adventistů sedmého dne, nicméně fakta mluví sama za sebe. Role Říma v 11. kap. Daniele *není* bezvýznamná, avšak rozhodně nepatří mezi ty vůdčí. Vedoucí role zde zaujímají králové Severu a Jihu, tj. králové Seleukovců a králové Ptolemájovců. Geografické pozadí tvoří původní říše Alexandra Velikého a nikoli západní Evropa. Časové zařazení spadá do období helénismu a nikoli do středověku, současnosti či budoucnosti. Vše se událo ještě před tím, než se narodil Ježíš Kristus.

Uvedená analýza je pochopitelně zcela v protikladu k tvrzení zastánců historicismu a může být rozšířena i na všechny předcházející kapitoly knihy Daniel a dokonce i na 12. kapitolu. Například skutečné historické pozadí „smíšení železa a hlíny“ z Dan 2,43 nemá vůbec co do činění s aliancí mezi různými evropskými monarchiemi z doby královny Viktorie, ale *výhradně* s aliancemi mezi helénskými královstvími Sýrie a Egypta jak je uvedeno v Dan 11,6.17 a plně dosvědčeno historickými záznamy.

Shrnuto, čtvrté rozdělené království z Dan 2. nemá nic společného se zánikem Říma a se vznikem evropských národů, ale popisuje *pouze* znepřátelená helénistická království jako ozvěnu Boží předpovědi, že: „*jeho království se rozpadne a rozdělí čtyřem větrům nebes, ne jeho potomstvu a ne taková vláda, jakou vládl, protože jeho kralování bude vytrženo a připadne jiným kromě těchto.*“ (Dan 11,4)

Úhlavní nepřítel v knize Daniel

Přinejmenším od doby Josepha Flavia identifikuje většina učenců zlý malý roh či krále Severu jako Antiocha IV. Epifana. Ve stručnosti zde zmíníme jeho „úspěchy“ nad izraelským národem:

- Prosazoval pokojnou helénizaci země skrze:
 - tělocvičnu, kam byli zváni kněží a veřejnost, aby se účastnili nazí sportovních disciplín, a tak aby byla viditelná jejich obřezanost; důsledkem měla být společensky žádoucí chirurgická operace vedoucí k obnově předkožky (zřejmě tzv. epispasm - pozn. překl.);
 - veřejný, státem sponzorovaný nevěstinec;
 - společenská nevhodnost čehokoli co má souvislost s židovstvím;
 - eliminace všech veřejných činitelů, kteří jsou zastánci judaismu; to zahrnovalo věrného velekněze, který byl nejprve nahrazen svým ambiciózním bratrem a později zavražděn.
- Demolice Nehemjášem vybudované zdi. Materiál byl použit na výstavbu Akry v samém srdci Jeruzaléma a byla tam umístěna stálá syrská vojenská posádka. Lukostřelci se zdokonalovali v míření tím, že si za cíl brali ty, kteří se přiblížili k chrámu za účelem bohoslužby. Část chrámového komplexu byla také zničena, takže nemohla být použita jako obranná zeď věrnými Židy. Jeruzalém byl nakonec opuštěn všemi Židy, kteří chtěli zůstat loajálními své víře.
- Násilná opatření jejichž porušení se trestalo smrtí:
 - zákaz vlastnit kopii Písma;
 - zákaz zachovávat sobotu a další svátky;
 - zákaz obřezávat narozené chlapce; v případě porušení matky musely přihlížet jak jsou jejich děti oběšeni, museli s nimi jít v průvodu a děti mít pověšené na krku či na prsou a nakonec byly samy usmrceny shozením ze zdi Akry;
 - nutil Židy jíst vepřové na veřejnosti a přinášet oběti pohanským bohům;
 - nakonec zakázal uctívání Hospodina v jakékoli formě.
- Zasvětil jeruzalémský chrám Diovi. To mimo jiné zahrnovalo vztyčení sochy zpodobňující samotného Antiocha a na oltáři obětoval vepře. Chrámový komplex se stal místem, kde svoji živnost provozovaly prostitutky.
- Terorizoval Izraelský národ prostřednictvím „exemplárních“ veřejných poprav, které zahrnovaly:
 - ukřižování;
 - rozsekání na kusy;
 - upálení zaživa.

Výše uvedený seznam je založen na písemnostech Josepha Flavia a na dalších dílech starověku, zejména 1. a 2. knize Makabejské a umožňuje nám představit si, jak brutální postup Antiochus Epifanes uplatňoval proti Izraelskému národu ve druhém století před Kristem. Rozpoznáváme zde *všechny* rysy, kterými se vyznačovalo jednání malého rohu.

Proti těmto nezvratným důkazům nezbyvá zastáncům historicismu nic jiného, než používat matoucí zpola neprůkazné historické a pseudo-exegetické argumenty. Typickými příklady jsou:

- *Antiochus nemůže být malým rohem, protože ten bude zničen nadpřirozenou mocí v době konce při druhém příchodu Krista.* Daniel však nikde o prvním ani druhém Kristově příchodu nemluví. Když mluví o době konce, má na mysli pouze dny, kdy se naplní jeho předpovědi, a to vůbec nemusí zahrnovat konec světa. Antiochus zemřel stejným způsobem jako Herodes Agrippa o dvě století později a v jeho případě to bylo chápáno jako nadpřirozený zásah dokonce i pohanskými historiky jako byl např. Polybius.
- *Antiochus nemůže být malý roh, protože nebyl dostatečně mocný.* Odpověď: Je podivné, že o subjektu, který je v proroctví označen přívlastkem „malý“, je pochybováno z důvodu, že není dostatečně velký a mocný. Proroctví dále říká, že malý roh dále „neobyčejně vzrostl k jihu i k východu i k Nádherné zemi“ (Dan 8,9). Neříká se zde však nikde, že by malý roh měl být větší než byl roh, který vyrostl na hlavě kozla (Dan 8,5-8). Nicméně, Antiochus IV. byl jedním z mála vládců všech dob, kteří úspěšně dobyli Egypt (dobyhl Memfis) a rok před svojí smrtí ke své říši znovu připojil Arménii a Baktrii (severní Afghánistán). Obě tato teritoria se stala nezávislými po smrti jeho otce v prohrané bitvě u Magnézia. To není špatné, co se týká vojenských úspěchů! Samozřejmě při

své druhé invazi do Egypta byl odražen, ale to bylo, jak jsme si již ukázali, také předpovězeno v Danielově proroctví. Hlavní komplikací k ještě větší prosperitě pro něj byl Izrael, ale to bylo předpovězeno také.

- *Antiochus nemůže být malý roh, protože vládl přibližně v polovině Seleukovské dynastie, ale Dan 8,23 říká, že se má objevit na konci vlády helénských království.* Odpověď: Dan 8,23 v originále používá výraz אַחַרֵיָאֵל [acharít], který nese význam pozdější či druhé části něčeho (srov. Job 42,12). V dokonalém souladu s proroctvím se Antiochus IV. objevil „v pozdějším období jejich vlády“, takže lepší upřesnění již nelze vymyslet. Zastánci historicismu mají naopak mnohem těžší úlohu, jak vysvětlit, jakým způsobem se, pro všechno na světě, mohl objevit papež v pozdějším období existence helénských království, když poslední z nich zaniklo v r. 30 př. n. l. Konec konců ve veškeré literatuře zastánců historicismu se předpokládá, že malý roh svojí vládu zahájil v r. 538 n. l. Možná se objevil za dnů Marka Antonia, ale pak usnul na pět a půl století!
- *Antiochus nemůže být malý roh, protože jeho činnost nelze matematicky demonstrovat tak, aby to souhlasilo s časovými periodami uvedenými v Písmu.* Odpověď: Ti, kteří tuto námitku vznášejí by určitě nechtěli, aby se matematicky prověřovala jejich teorie. Nikdy se jim totiž nepodaří objektivně prokázat vymyšlené datum 22. říjen 1844 jako konec období 2300 večerů a jiter. A obdobně je to s jejich interpretací 70 „týdnů“. Jednoduše všechna data v jejich „řetězu důkazů“ (457 a 408 př. n. l. a 27, 31 a 34 n. l.) jsou historicky nedoložitelná (neexistoval žádný dekret z podzimu 457, který by zajistil obnovení Jeruzaléma, protože město již bylo obnoveno více než půl století před tím; není nic známo o tom, že by se něco významného stalo v r. 408; nemáme žádný důkaz pro tvrzení, že Ježíš byl pokřtěn v r. 27; je přinejmenším sporné, zda byl ukřižován v r. 31; neexistuje žádný přesvědčivý důkaz pro tvrzení, že v r. 34 došlo k ukamenování Štěpána či k obrácení Pavla). Nicméně, a zřejmě k úlevě tazatele, kde je řečeno, že biblická údobí musí být matematicky přesná dle našeho moderního systému počítání? Uvědomme si například, že „tři dny a tři noci“, které měl být náš Spasitel v hrobě, trvaly ve skutečnosti mnohem méně než 72 hodin! Tolik k požadavku matematické přesnosti. Nicméně, historické záznamy o činech Antiocha v Izraeli (většinou na základě časových údajů v dílech Josepha Flavia) jsou v souladu s obrazy, které nacházíme v knize Daniel. Zdá se, že různé časové obrazy, které nacházíme v knize Daniel (2300 večerů a jiter, pravděpodobně ekvivalentních s 1150 dny, 1290 dní a 1335 dní), mohou odkazovat k oslavám různých národních svátků následujících po očištění svatyně (Chanuka), a to lze doložit mnohem lépe než vymyšlený 22. říjen 1844, pro který nelze nalézt jediný důkaz.

Zastánci historicismu mají několik dalších námitek podobných výše uvedeným, tj. založených na nesmyslných předpokladech a extrapolacích s cílem odvést důvěřivého tazatele od pravdy. Všechny lze však poměrně snadno vyvrátit.

Závěr

Nelze pochybovat o důležitosti existence Římské říše a jejího vlivu pro studium různých částí Nového zákona. Avšak její význam pro historii Starého zákona a pro výklad jeho prorockých částí (zejména knihy Daniel), byl jednoznačně zastánci historicismu přeceněn. Příčinou je jejich potřeba nalézt „úhlavního nepřítele“ situovaného do času nám blízkého, aby bylo možné ospravedlnit jejich pomýlený prorocký postoj. Proto stále lpí na fiktivním výkladu některých částí Daniele, kde vidí Řím v hlavní roli. Avšak tyto prorocké pasáže vykládané paralelně s kapitolou 11 jednoznačně prezentují své historické naplnění v *době Helénismu* a nikoli v čase římského impéria, středověku či dokonce v době existence Evropské Unie! Protiargumenty zastánců historicismu překrucují buď historická fakta, důkazy Písma nebo obojí s cílem udržet svoji fikci životaschopnou. Mimoto se uchylují k neexegetickým novozákonním citacím Starého zákona, aby zpětně podsunuly aplikaci na Řím tam, kde původní starozákonní autor hovoří o zcela jiné skutečnosti.

Na druhou stranu zde máme skutečné historické důkazy týkající se vlády Antiocha IV. Epifana a jejich důsledků, které jsou konzistentní s poctivým exegetickým rozбором knihy Daniel. To je mimochodem také důvodem pro přístup většiny současných moderních teologů, kteří akceptují názor, že kniha Daniel byla sepsána až po událostech, které sama popisuje! Autor této studie tento názor nesdílí, je však doslova ohromen úžasnou přesností této prorocké předpovědi. Přenesením výkladu Danielova prorocství do jiného geografického milieu (Evropy) a do jiné doby (středověk a současnost) vzniká pouze chaos při jeho výkladu, jak můžeme bolestně pozorovat v literatuře adventistů sedmého dne.